

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ZİRAAT FAKÜLTESİ
PEYZAJ MİMARLIĞI BÖLÜMÜ

KÜLTÜR SANAT VE PEYZAJ
ÇEVRE NEDİR?ÇEVRE OLUŞUMLARI VE YORUMLAR

ÇEVRE NEDİR?

- ✓ Çevre, yeni ve giderek güncellenen bir kavram olarak gittikçe daha fazla önem kazanmakta ve çeşitli anlamlarda kullanılmaktadır.
- ✓ Çevre, doğal bilimlerden sosyal bilimlere aktarılan bir kavramdır ve sınırlarının belli bir tanımlamasını yapmak da güçtür.
- ✓ Genel bir yaklaşımla çevre, tüm canlı varlıkları çepeçevre kuşatan ve onların yaşamlarını olumlu veya olumsuz etkileyen eylemler bütünü ya da insan faaliyetleri ve canlı varlıklar üzerinde hemen veya zaman içinde dolaylı ya da dolaysız bir etkide bulunabilecek fiziksel,biyolojik ,kimyasal ve toplumsal etkenlerin belli bir zamandaki toplamıdır (Olhan 2012).

Şekil 1.Çevre

ÇEVRE NEDİR?

Yani çevre;

- ✓ İnsanın diğer insanlarla olan karşılıklı ilişkilerini, insanların bu ilişkiler sürecinde birbirlerini etkilemesini,
- ✓ İnsanın kendi dışında kalan tüm canlı varlıklarla, yani bitki ve hayvan türleriyle olan karşılıklı ilişkilerini ve etkileşimini,
- ✓ İnsanın canlılar dünyası dışında kalan ama canlıların yaşamlarını sürdürdükleri ortamdaki tüm cansızlarla, yani hava, su, toprak, yer altı zenginlikleri ve iklimle olan karşılıklı ilişkilerini anlatmaktadır (Olhan 2012).

Şekil 2.Çevre

ÇEVRE NEDİR?

Çevre;

- ✓ bir bilim dalı,
 - ✓ yeni bir hak,
 - ✓ moda bir düşünce,
 - ✓ bir efsane,
 - ✓ doğa sevgisi,
 - ✓ hippilerden kalma karşıcı bir akım,
 - ✓ uygarlığı ve teknolojiyi yadsıyarak ilkelliğe dönüş,
 - ✓ çevresel yıkım korkusu ile yoğrulmuş yeni bir yıldırı konusu,
 - ✓ zengin ülkeler için lüks bir uğraş,
 - ✓ büyümeyle çelişkili bir ütopya,
 - ✓ gelişmekte olan ülkeler için bir tuzak,
 - ✓ doğal kaynakların tüketildiğinin duyurulması,
 - ✓ iktisatçıların ve filozofların büyümenin sınırları üzerine bir uyarı çağlığı,
 - ✓ kirlilik karşıtı ürünlerin yer aldığı yeni bir piyasa olarak algılanmaktadır.
- Çevre bütün bu kavramları içerir (Olhan 2012).

ÇEVRE NEDİR?

Şekil 3. İnsan ve Çevre

ÇEVRE NEDİR?

Türkiye, çevre konusunun doğrudan anayasanın içinde yer aldığı birkaç ülkeden bir tanesidir. 1982'de yürürlüğe giren anayasanın 56'ncı maddesi "herkesin sağlıklı ve düzgün bir çevrede yaşama hakkı vardır. Çevreyi geliştirmek ve çevre sağlığını korumak çevresel bozunmayı önlemek devletin ve halkın sorumluluğundadır" hükmünü içerir. Bundan başka, Anayasada kıyı bölgeleri, doğal, tarihi, kültürel zenginlik ve ormanlarla ilgili pek çok madde ve alt madde bulunmaktadır. Burada, Anayasanın sadece vata sürdürülebilir bir çevrede yaşama hakkına sahip değil aynı zamanda onların çevreyi koruma ve geliştirmede görev ve sorumluluklarının olduğu belirtmesi dikkate değerdir (Anonim 2013).

ÇEVRE ve OLUŞUMLARI

✓ Çevre; insanı etkileyen fiziksel, kimyasal ve biyolojik tüm sistemleri kapsamaktadır. Çevre genel anlamda fiziksel çevre ve toplumsal çevre olarak ele alınabilir.

Şekil 4. Doğal Çevre

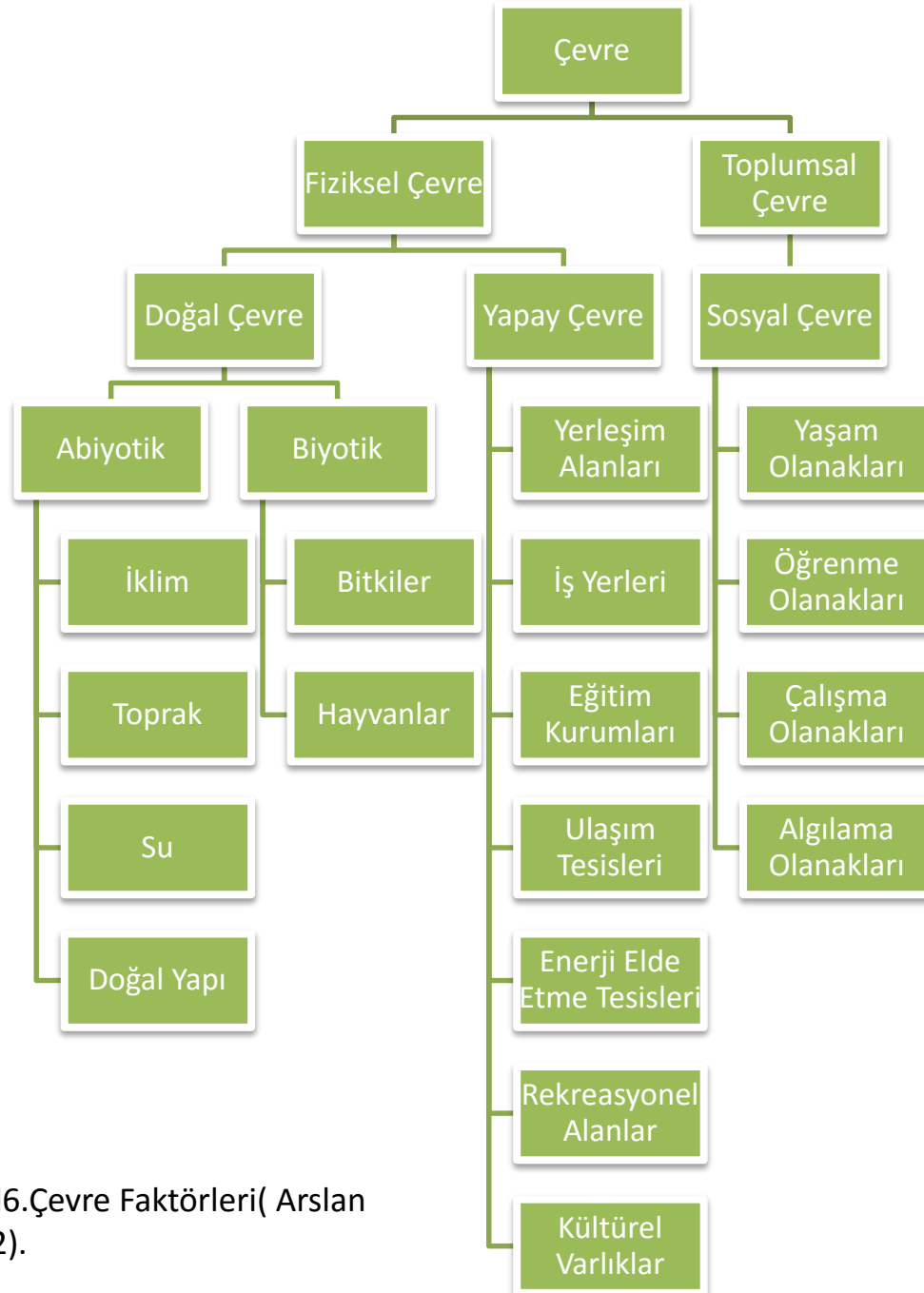
ÇEVRE ve OLUŞUMLARI

✓ Fiziksel Çevre: İnsanın içinde yaşadığı, varlığın özelliği ve niteliğini fiziksel olarak algıladığı ortama denir. Yaşanılan ortam kentsel ya da kırsal yerleşim olabilir. Söz konusu yerleşimler dağ, ova, çöl, deniz kıyısı, orman içi gibi farklı doğal özellikler gösterebilir, fiziksel açıdan birbirinden ayrılabilir.

✓ Fiziksel çevre doğal ve yapay çevre olarak iki gruba ayrılır (Olhan 2012).

Şekil 5.Yapay Çevre

Şekil6.Çevre Faktörleri(Arslan 2012).

ÇEVRE ve OLUŞUMLARI

✓ Doğal çevre insanın oluşumuna katkıda bulunmadığı hazır bulunduğu çevredir. Aslında insan da bu çevrenin bir parçasıdır (Olhan 2012).

Şekil 7. Doğal Çevre

Şekil 8.Doğal Çevre

ÇEVRE ve OLUŞUMLARI

✓ Doğal çevre bileşenleri canlı ve cansız olmak üzere iki grupta toplanır ve insan, bitki ve hayvan toplulukları canlı öğeleri, canlıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan hava, su, toprak ile yer kabuğunu oluşturan katmanlar, yer altı kaynaklar ise cansız öğeleri oluşturur (Anonim 2013).

Şekil 9. Doğal Çevre

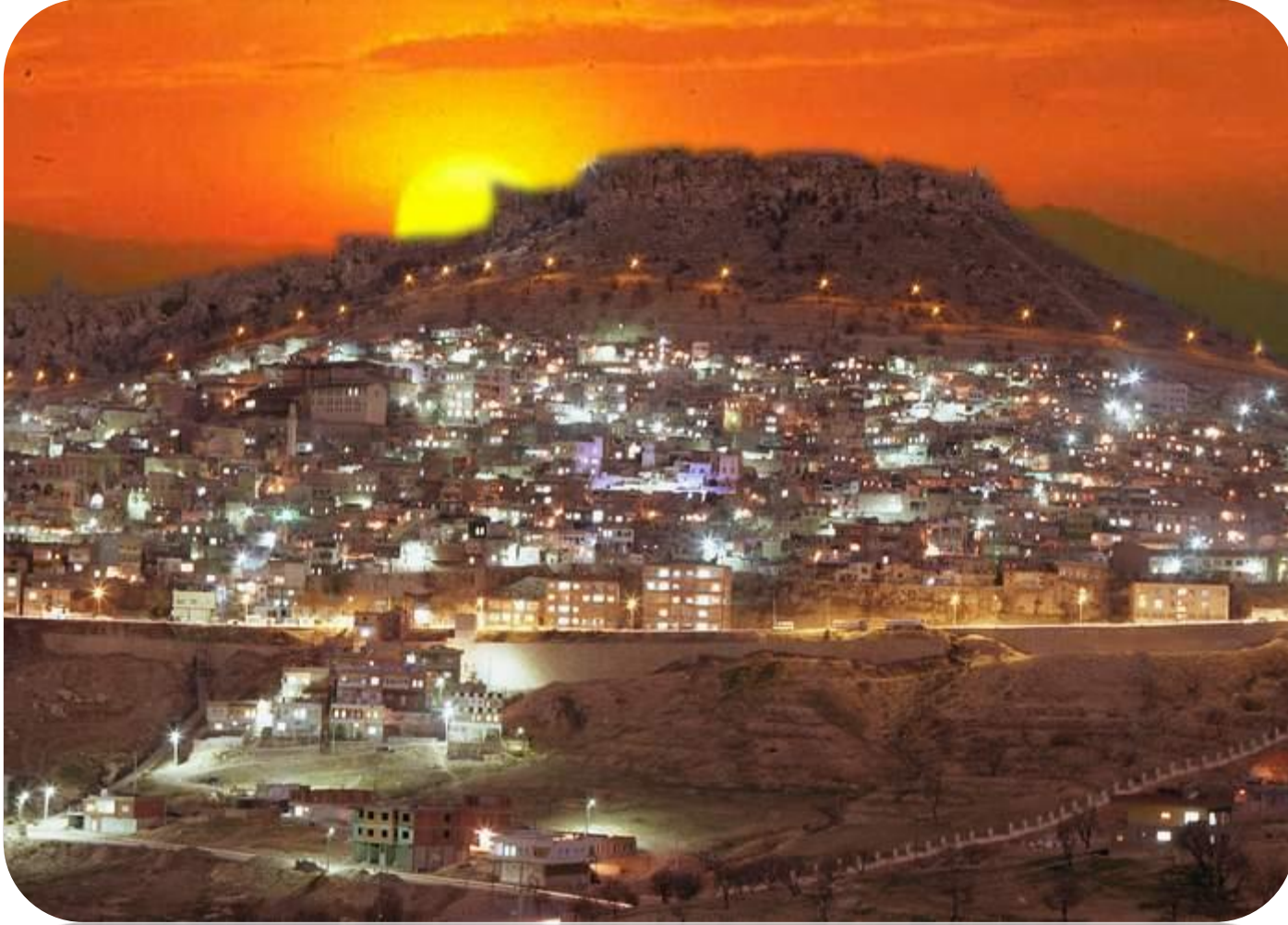
ÇEVRE ve OLUŞUMLARI

Kültürel çevre

✓ Kültürel çevre ile kastedilen tümü insan eliyle üretilmiş çevre değerleridir. İnsanlığın tarih boyunca geliştirdiği uygarlıkların ürünleri kültürel çevre varlıklarını oluşturur ve doğal çevre değerleri ile bir bütünlük içindedirler. Kültürel çevre değerleri de doğal çevre değerleri gibi kirletilebilen ve yitirelebilen değerlerdir (Anonim 2013).

Şekil 10.Kültürel Çevre/ İstanbul

Şekil 11.Kültürel Çevre/ Mardin

ÇEVRE ve OLUŞUMLARI

Kültürel çevre

✓ Kültürel çevre varlıklarını taşınır ve taşınmaz varlıklar olarak sınıflamak mümkündür. Tarihsel çevre de denilen kültürel varlıkların korunması fikri hem Dünya için hem de ülkemiz için oldukça eskidir. Bu varlıklar insanlığın ortak miraslarıdır ve korunmadıkları takdirde yok olacaktırlar.

✓ Bu konuya ilişkin ulusal mevzuatımızın temelini 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu oluşturmaktadır (Anonim 2013).

Şekil 12. Kültürel Çevre/ Efes

ÇEVRE ve OLUŞUMLARI

✓ Bu konuya ilişkin ulusal mevzuatımızın temelini 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu oluşturmaktadır (Anonim 2013).

Şekil 13.Kültürel  evre/ Urfa

ÇEVRE ve OLUŞUMLARI

Doğal ve Kültürel Çevreler

Doğal, tarihi ve kültürel değerleri bünyesinde barındıran ve bu değerlerin bütünleştiği, bir arada doku oluşturduğu çevrelerdir. İçerdiği doğal oluşumlar ve kültürel varlıklar ile Kapadokya bölgesi aynı zamanda doğal ve kültürel çevre olarak Örnektir (Uslu 2013).

Şekil 14.Kültürel Çevre/ Kapadokya

ÇEVRE ve OLUŞUMLARI

✓Yapay çevre ise; insanın bilgi ve kültür birikimine dayanarak, doğal çevresinde bulmuş olduğu yer altı ve yer üstü zenginliklerini kullanarak yarattığı çevreye denir. Temel özelliği, tümünden insan elinden çıkmış olmasıdır (Olhan 2012).

Şekil 15.Yapay Çevre/ Şehir Merkezleri

ÇEVRE ve OLUŞUMLARI

Kentsel ya da kırsal özelliğine bakılmaksızın yerleşim yerleri yapay çevreyi oluşturur. Yapay çevre yapıldığı dönemdeki toplumların bilgi, teknolojik ve toplumsal değerlerini yansıtır ve yapay çevre üretildiği zamanın toplumsal gereksinimlerine ve sosyo-ekonomik sistemine göre biçimlenir. Örneğin; kentleri süsleyen anıtlar, evler, yollar, hep yapay çevrenin birer parçasıdır (Olhan 2012).

Şekil 16.Yapay Çevre/ Şehir Merkezleri

ÇEVRE NEDİR?

- ✓ Farklı bilim alanlarında pek çok çevre tanımı yapılmaktadır. Toplum bilimcileri, çevreyi insanların ortak varlığını oluşturan değerler bütünü olarak tanımlar.
- ✓ Çevre bileşenleri olarak adlandırılan bu değerlerin her biri yaşamsal ve toplumsal olarak vazgeçilmez niteliktedir. Deniz, göl ya da hava gibi yaşam ortamları, bitki, hayvan toplulukları, insanın tarih boyunca oluşturduğu kentler, köyler, birer çevresel değerdir (Uslu 2013).

Şekil 17. Doğal Çevre

ÇEVRE NEDİR? BAKIŞ AÇILARI

✓ Çevre için yapılan pek çok tanım vardır. Toplum bilimcilerine göre çevre çok genel anlamıyla, insanların bir arada yaşamasının sonucu olarak oluşan insan kümesini yani toplumu dolaylı veya dolaysız olarak etkileyen şartlar bütünüdür.

Şekil 18. Şehir Merkezi ve İnsanlar

ÇEVRE NEDİR? BAKIŞ AÇILARI

✓ İnsanların ve diğer canlıların yaşama ortamını oluşturan hava, toprak ile birlikte denizler,göller, akarsular, bataklıklar, kumsallar, ormanlar, tarım alanları, dalyanlar, kırlar, dağlar korunması gerekli çevreyi oluşturan alanlardır. Bu alanlar tüm canlıların üreme ve beslenme ortamlarını oluşturur (Uslu 2013).

Şekil 19. Yaşam Ortamları

ÇEVRE NEDİR? BAKIŞ AÇILARI

✓ Çevre canlı ve cansız her şeyi kapsamakta, biyofiziksel, sosyal ve kültürel unsurları içermektedir. Bunlardan birincisi insanın biyolojik ve fiziksel yanını, ikincisi ise insanın ekonomik, politik ve entelektüel aktivitelerini kapsamaktadır. Bu iki unsur birbirleriyle ilişkili ve birbirinin ayrılmaz parçasıdır. Dolayısı ile insan çevresinden etkilendiği gibi çevresini de büyük oranda etkileyebilmektedir.

Şekil 20. Sosyal Çevre

ÇEVRE NEDİR? BAKIŞ AÇILARI

✓ Çevre tanımlarının farklı olmasının nedeni, çevre kavramının ne kadar kapsamlı olduğunu göstermektedir. insan merkezli, farklı disiplinlerden değerlendirildiklerinde çevrenin canlı ve cansız varlıkları etkilediği gibi etkilenebilen, zaman boyutu ile de ele alınması gereken bir kavram olduğu unutulmamalıdır (Uslu 2013).

Şekil 21. Çevre ve İnsan

ÇEVRE NEDİR? BAKIŞ AÇILARI

- ✓ Bütün canlılar belli bir ortamda yaşamakta ve çevresi ile enerji ve madde alışverişi yapmakta, onu şekillendirmekte ve yaşadığı ortamda çeşitli sosyal ilişkilerde bulunmaktadır.
- ✓ Çevreyi 1800 yılında ilk defa tanımlayan Alman Danimarkalı şair Jens Immanuel Baggeensen “dışarı” olarak kullanmıştır (Arslan 2012).

Şekil 22. Doğal Çevre

ÇEVRE NEDİR? BAKIŞ AÇILARI

✓ Orman mühendisi Çepel (1988) “bir yaşam mekanında canlıların yaşamasını ve gelişmesini sağlayan etkili maddesel varlıklar, olaylar ve enerjiler bütünlüğü” olarak tanımlamaktadır.

✓ Milke (Kiemstedt ,1985) çevreyi ; belli bir yaşam birliğine , bireye, topluma veya yaşam ortamına etki eden dış faktörlerin tümünün ekolojisi olarak kabul etmektedir (Arslan 2012).

Şekil 23. Doğal Çevre

ÇEVRE NEDİR? BAKIŞ AÇILARI

✓ Shaaffer/Tischler (Kiemstedt 1985) çevreyi değişik bir açıdan görmekte ve dört ana grupta toplamaktadır.

1-Genel olarak bir organizmanın etrafı (Potansiyel çevre)

2-Bir organizmanın veya topluluğun dışarıyla olan doğrudan ilişkilerin toplamı,

3-Bir organizmanın yaşamasına ve çoğalmasına olanak veren ve dış dünya ile olan en az düzeydeki yaşam ilişkilerinin toplamı(Minimum çevre)

4-Uexküll (biyolog) ise duyu organlarıyla algılanan, değiştirilebilen ruhsal çevre olarak tanımlar(Arslan 2012).

Şekil 24. İnsan ve Çevre

KAYNAKLAR

✓ Anonim 2013.

<http://www.sayistay.gov.tr/yayin/elek/elekicerik/sbn50CevreveSayistay.pdf>, Eriřim Tarihi: 06.04.2013.

✓ http://tr.wikipedia.org/wiki/Do%C4%9Fal_%C3%A7evre

✓ Anonim 2013.

http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/csk/EK-9.pdf, Eriřim Tarihi: 06.04.2013.

✓ Anonim 2013.

<http://www.sayistay.gov.tr/yayin/elek/elekicerik/sbn50CevreveSayistay.pdf>, Eriřim Tarihi: 06.04.2013.

✓ Arslan, M., 2012. Çed Ders Notları, Ankara

✓ Olhan, E., 2012. Çevresel Tarım Politikaları Ders Notları, Ankara

✓ Uslu, A., 2013. Peyzaj Çevre ve Tarım Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Ders Notları, Ankara.

✓ www.journals.istanbul.edu.tr/tr/index.php/iktisatmecmua/.../7236

✓ http://ekutuphane.tusak.gov.tr/kitaplar/sosyal_cevre.pdf